

Asia: VN/14348/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne asiakasmaksuasetuksen muutoksista

Luonnoksessa ehdotetaan asiakasmaksuasetuksen mukaisia maksuja korotettavaksi vuoden 2025 alusta niin, että perusterveydenhuollon maksujen enimmäismääriä korotettaisiin pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksujen enimmäismääriä pääsääntöisesti 45 prosentilla.

Hengityслиitto katsoo, että asiakasmaksujen korotus lisää eriarvoisuutta ja heikentää pienituloisten mahdollisuuksia huolehtia terveydestään. Hyvätuloiset käyttävät enemmän yksityisiä terveyspalveluja ja työssäkäyvät ovat usein työterveyshuollon piirissä. THL:n arvion mukaan maksujen korotusten vaikutukset kohdistuisivat enemmän pienituloisiin kuin suurituloisiin ja eniten juuri toiseksi alimpaan tulokymmenykseen (THL vaikutusarvio Asiakasmaksuasetuksen vuoden 2025 muutosten kohdentuminen, 2024). Lisäksi korotukset tuntuisivat erityisesti ikääntyneiden ja naisten kukkaroissa.

Yhteisvaikutusten arvio sosiaaliturvavaleikkausten kanssa puuttuu ehdotuksen vaikutusarvioista kokonaan, vaikka asiakasmaksujen korotukset kohdistuvat heihin, jotka ovat jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa. Vaikka ehdotuksessa todetaan, että korotukset tehdään maltillisesti ja oikeudenmukaisesti, se ei vaikutusarvion mukaan ole toteutumassa. Korotukset ja niiden yhteisvaikutukset ovat pitkäaikaissairaille kohtuuttomat.

Nykyiselläänkin asiakasmaksut voivat estää terveydenhuoltoon hakeutumisen. TerveSuomi – tutkimuksen mukaan (THL 2023) joka viides suomalainen on joutunut tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahanpuutteen vuoksi. Mikäli korotukset toteutuvat ehdotetulla tavalla, ne lisäävät jo valmiiksi heikommassa asemassa olevien (esimerkiksi vammaistuen saajien) maksutaakkaa ja voivat viivyttää hoitoa sekä heikentää hoitoon sitoutumista.

Lisäksi riskinä on terveysongelmien paheneminen ja kalliimman hoidontarpeen lisääntyminen. Asetusmuutos sisältää Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen mukaan myös asiakas- ja potilasturvallisuusriskejä koskien hoidon tarpeen arvioinnin oikea-aikaisuutta ja hoidon saatavuutta.

Maksukatto ei tilannetta pelasta, sillä sen seuraaminen on asiakkaan vastuulla. Maksukaton täyttymistä tulisi seurata virnaomaisen toimesta, jolloin se turvaisi asiakkaan tilannetta paremmin. Terveystuonon maksuja voidaan alentaa tai jättää perimättä (Asiakasmaksuista annetun lain 11§), mutta sote-järjestöjen pitkäaikaissairaille tekemän kyselyn mukaan 40 prosenttia vastaajista (2018) ei ollut edes tietoinen asiakasmaksujen kohtuullistamisesta tai perimättä jättämisestä. Mahdollisuus tunnetaan huonosti, ja siitä tiedottamista tulee nykyisestä parantaa.

Eri väestöryhmien välisten terveyserojen kaventaminen ei onnistu, mikäli maksutaakkaa kohdistetaan lisää heikommassa asemassa oleviin ryhmiin. Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnon mukaan ehdotus voi toteutuessaan siirtää palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin.

Hengityslitto katsoo, että asiakasmaksujen korottaminen yhdessä muiden nousevien kustannusten kanssa – kuten mahdollinen lääkkeiden arvonlisäveron nosto – tulevat lisäämään pitkäaikaissairaiden maksutaakkaa ja entisestään lisäämään terveyseroja. Mikäli asiakasmaksuja korotetaan, se voi johtaa lisääntyneeseen toimeentulotuen tarpeeseen tai ulosottoihin.

Lausuntonne todistuksista ja lausunnoista perittävistä asiakasmaksuista.

Huom! tämä kysymys on osoitettu ensisijaisesti hyvinvointialueille. Todistuksista ja lausunnoista perittävien asiakasmaksujen jatkovalmistelua varten hyvinvointialueita pyydetään tuottamaan valmistelun tueksi tietoa hyvinvointialueen antamien todistusten ja lausuntojen määrästä sekä niistä saatavista asiakasmaksutuloista. Samalla mahdollisuuksien mukaan pyydämme tietoa alla olevasti eriteltyinä:

- Lääkäriinlausunnot ajokorttia varten
- Lääkäriinlausunnot aselupaa varten
- Muut säädöspohjaiset lausunnot ja todistukset (jos tieto jo koottuna)
- Muut (ei-säädöspohjaiset) todistukset (jos tieto jo koottuna).

Lisäksi hyvinvointialueita pyydetään arvioimaan todistuksista ja lausunnoista perittävän asiakasmaksun nykyisen enimmäismäärän suhdetta todistusten/lausuntojen tuottamisen kustannuksiin (maksujen kustannusvastaavuus).

Tietoa tarvitaan, jotta todistuksista ja lausunnoista perittävän maksun enimmäismäärään valmisteltavan korotuksen vaikutukset hyvinvointialueen rahoitukseen voidaan arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.

-

Mustonen Satu
Hengityslitto